

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Антон Първанов Първанов*
УНСС, КАТЕДРА "МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ"

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *Политология* в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1688/09.07.2021 г. на Зам.-ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Лилия Стефанова Маркова*
Тема на дисертационния труд: *„Етнополитики в Западните Балкани: между дезинтеграцията и (евро)интеграцията“*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра „Международни отношения“ / факултет „Международна икономика и политика“* на УНСС по научна специалност *Политология „международни отношения и външна политика“* съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 551/23.03.2016 г. Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода 2016-2021 г.

Лилия Маркова е завършила бакалавърска и магистърска степен по „международни отношения“ в УНСС. Като докторант към катедра „Международни отношения“ е положила всички изпити и е реализирала задачите, заложили в индивидуалния план.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 241 страници и има традиционната структура от увод, три глави, заключение, приложения и списък с използваната литература.

Дисертацията е посветена на изключително актуална проблематика, свързана с началото, предизвикателствата и резултатите от евроинтеграцията на две специфични в своя път към членство в евроинтеграционните структури държави от Западните Балкани – РМакедония (след 2018 г. Р Северна Македония) и Р Хърватия. Акцентът в дисертационният труд е съсредоточен върху етнополитиката и ролята и значението на етническият фактор за вътрешно политическото развитие и външната политика на двете държави.

В работата ясно са очертани основните изследователски цели – да се представят и прегледат етническите политики на разглежданите държави, да се определи техният интеграционен/дезинтеграционен потенциал в контекста на общото им „югославско минало“ и да се изведат специфичните начини за решаване на проблемите в междуетническите отношения във вътрешнополитически план, в отношенията им със съседни държави и в динамиката на евроинтеграцията. В контекста на последното, специално внимание се отделя на „политиката на условност“ на ЕС като фактор за междуетническите отношения и етнополитиките.

Разгърнати са ясно очертани конкретни изследователски задачи, както следва:

- Изясняване, разграничаване и анализ на основополагащи термини и понятия, свързани в етнополитиката като „междуетнически отношения“, „национализъм“, „етнически конфликт“ и други;
- Преглед и анализ на научната литература по проблематиката;
- Представяне и проследяване на политическия и институционален контекст и развитие на етнополитиките на двете държави в сравнителен план и с оглед на тяхната евроинтеграция;
- Изследване на етнополитиките от гледна точка на техния интеграционен и дезинтеграционен потенциал;
- Проследяване и анализ на връзката: европейска условност – етнополитики на двете държави и резултатите от тяхното съчетаване;

Обектът и предметът на дисертационното изследване са ясно очертани, проследени и анализирани с привличане на множество и разнообразни източници, изследвания и аргументи. Представено е въздействието на вътрешните и външни фактори, като са изведени приликите и различията, които до голяма степен въздействат върху актуалното състояние на евроинтеграцията на двете държави.

В дисертационния труд е разгърната следната основна теза:

- в етнополитиките на двете държави водеща роля имат държавните институции и политическите фактори, при което се очертава поляризация, непоследователност, лабилност или постигане на общонационален консенсус, решаване на проблемите в междуетническите отношения, решаването на етнически и други проблеми във взаимоотношенията със съседни държави, както и изпълняване на основните параметри на европейската условност по отношение на темповете на евроинтеграцията;
- нарастването на междуетническото напрежение, отлагането на нерешени проблеми със съседни държави увеличават дезинтеграционния потенциал на етнополитиката, усложняват външнополитическите отношения, забавят или отлагат евроинтеграцията за неопределено бъдеще;
- опити за налагане на модели за междуетническа интеграция и етнополитики, идващи отвън, най-често водят до нарастващо междуетническо напрежение, по-неефективни етнополитики и негативни резултати по пътя към реализиране на приоритетната цел – пълноценна евроатлантическа интеграция.

Дисертацията е разработена на базата на изключително добро познаване на изследванията по проблематиката както на български, така и на чуждестранни автори и изследователи. Използвани са общо 245 източника, от които: 61 са монографични изследвания по различни аспекти и проблеми, свързани с тематиката на дисертационния труд; 19 са сборници като от тях са посочени конкретни текстове; 37 са студии и статии в научни периодични издания; 7 са текстове на дисертации и магистърски тези (което показва, че дисертантката има представа и се позовава на работата на други млади изследователи); 21 доклади, експертни анализи, съобщения на

научни форуми. Положителна характеристика на дисертационното изследване и използването на 52 автентични документационни източника – конституционни и други законодателни актове, междудържавни споразумения, статистически и други отчети, социологически, демографски и други изследвания. В унисон с времето редица от използваните източници (48 на брой) са в електронен формат и намираеми в Интернет мрежата. Специално трябва да се отбележи добрата теоретична основа на изследването с позоваването на водещи научни школи, автори и направления. Сравнителният анализ в дисертацията е особено убедителен поради използването на множество източници от двете изследвани държави.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертацията е разработена въз основа на разнообразна гама от научно-изследователски методи и подходи: критичен и сравнителен анализ, изследване на конкретни случаи (*case-studies*), ретроспективно-аналитичен обзор, дълбочинни интервюта със специално разработени два типа въпросника и интервюирани 19 респонденти от 4 държави.

Сред основните резултати от изследването следва да бъдат посочени следните: потвърждаване на една основните хипотези на изследването; формулиране и извеждане на модел в схематичен вид на връзките между етнополитиките, евроинтеграцията и дезинтеграционните процеси; извеждане на диференцираното въздействие на „европейската условност“ в различните страни от Западните Балкани и открояването ѝ като двупосочен процес.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Посочените научни приноси са в съответствие с положените изследователски усилия и постигнатите резултати.

Приемам в цялост формулираната самооценка за научните приноси като някои от тях могат да бъдат допълнени или конкретизирани.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Изследователските търсения на дисертанта са получили публичност и оценка в посочените публикации, свързани с проблематиката на дисертационното изследване:

Markova, Lilia (2019). „Croatia between eurointegration and nationalism“. In „The Balkans and Europe between integration and particularism: challenges and prospects“, UNWE Publishing complex, pp. 289-299.

Маркова, Лилия (2018). „Характеристики на етнополитиките в Западните Балкани“. В: „Европейски разногласия и световен хаос“ УНСС, стр. 107-120.

Markova, Lilia. „Nationalism and ethnic origin in the Western Balkans vs Euro integration. The case of the Republic of Macedonia“. In: “Security system reforms as precondition for Euro-Atlantic integration”, Skopije; Volume II, pp. 223-231.

Маркова, Лилия (2018). „Предизвикателствата пред Европейския съюз и Западните Балкани: членството на Хърватия“. В: „Новата перспектива на Европейския съюз - приоритети и политики“ 2018 г., София, стр. 77-88.

Markova, Lilia (2017). „The Eurointegration of the Western Balkans: The case of Croatia and Macedonia“. В: България и Европейският съюз десет години по-късно - какво (не)постигнахме?, СУ „Св. Климент Охридски“, стр. 169-179.

„Отношенията между София и Скопие в контекста на европейската перспектива на Р. Северна Македония“, сп. Геополитика, бр. 4/2020 г., стр. 17-26.

Представени са общо 6 публикации по темата на изследването с общ обем над 70 страници – 5 са в научно-изследователски сборници, а 1 в научно списание; от тях 3 са на чужд език, а една е публикувана в чуждестранно издания. Някои от тези публикации са въз основа на представени научни доклади и съобщения на национални и международни форуми и конференции. Това е показателно за актуалността на проблематиката на дисертационното изследване, както и за трайния интерес на Лилия Маркова и за все по-изявените умения за изследване и писане.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на изискванията за подобен род документи и в пълна степен и коректно отразява съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Тъй като имах възможността да се запозная с дисертационното изследване в неговото развитие, искам да отбележа, че Лилия Маркова коректно и добросъвестно отрази значителна част от бележките и препоръките, направени при предварителното обсъждане.

При последващо развитие на интереса на дисертанта дисертационното изследване може да стане едно интересна и полезна публикация по тази актуална и на моменти болезнена проблематика, свързана с евроинтеграцията на държавите от Западните Балкани и специално по отношение на Република Северна Македония.

8. Заключение

Въз основа на изложеното до тук мога с пълна увереност да подкрепя и да предложа на членовете на Уважаемото Научно жури да гласуват положително за присъждането на ОНС „доктор“ по Политология (международни отношения и външна политика) на Лилия Стефанова Маркова..

Дата / място

Подпис: